

Megatrendit tulevaisuusajattelussa

Megatrendeillä tarkoitetaan yhteiskunnassa vallitsevia perustavanlaatuisia kehityskulkuja, joilla on laajat vaikutukset. Ne koostuvat useista osailmiöistä ja edustavat hidasta muutosta. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra julkaisee muutaman vuoden välein päivitetyn listauksen Suomeen vaikuttavista megatrendeistä. Viimeisin listaus on kuluvalta vuodelta, jossa neljän teeman (kulttuuri, politiikka, luonto ja teknologia) mukaan jaotellut trendit olivat lyhyesti 1) väestön ikääntyminen, 2) demokratian ja kansainvälisen maailmanjärjestyksen murros, 3) ilmasto- ja ympäristökrisisien hillitseminen ja niihin sopeutuminen ja 4) tekoäly yhteiskunnan perustan mullistajana. Edellisessä Sitran raportissa vuodelta 2023 megatrendit olivat lähes samat, pienillä painotuseroilla.

Lueskelin taannoin vuonna 2019 julkaistua, globaaleja megatrendejä käsittelevää kirjaa, jossa samat teemat jo mainittiin: väestönkasvu ja väestörakenne; demokratian ja sananvapauden kriisi; ilmastomuutoksen ja biodiversiteettikriisin tuomat haasteet ja sopeutumistarpeet sekä teknologinen kehitys. Näistä nopein muutos on tapahtunut teknologiassa ja tekoälyn kehityksessä, joka onkin laajojen kielimallien myötä ilmestynyt osaksi arkipäiväämme melkoisella rytinällä. Ottaen huomioon, miten paljon maailma on muuttunut muutamien viime vuosien aikana monisyyden epävakauden myötä, on megatrendien pysyvyydessä tavallaan jotain lohdullista. Vaikka megatrendien esiin noutamat yhteiskunnalliset haasteet voivat myös turhauttaa, on upeaa havaita, että geologi-

nen osaaminen on monessa mukana näiden ratkaisemiseksi. Haasteisiin keskittymisen sijasta katseen voi kääntää niiden ympärillä tapahtuviin positiivisiin kehityskuluihin.

Megatrendejä käytetään tärkeiden ilmiöiden tunnistamiseen tulevaisuustutkimuksessa ja strategiatyöskentelyssä, ja niitä voidaan hyödyntää myös oppimisvälineenä sekä ennakoivassa päätöksenteossa. Mikäpä estäisi soveltamasta konseptia koko yhteiskuntaa rajatumminkin, esimerkiksi geotieteisiin – olemmekhan osa globaalien megatrendien ratkaisuja. Olisivatko geotieteelliset megatrendit niitä painotuksia, joiden tutkimisen koemme alana juuri nyt erityisen tärkeiksi, kuten yhteiskuntaamme tukevien ratkaisujen kehittäminen ja sellaisten tietotaitojen kehittäminen, joita toivomme seuraavalta geologien sukupolvelta, vai ehkä geologisen viestinnän kehittäminen ja tiedon levittäminen? Mitä ovat ne syvät pohjavirtaukset, jotka veisivät geotieteitä parhaiten eteenpäin? Tulevaisuuden äärelle pysähtyminen aika ajoin on kehityksen edellytys, ja meneillään oleva SGS:n juhlavuosi tarjoaa tälle oivallisen mahdollisuuden. Onhan pyöreiden vuosien kiljahtaminen mittariin perinteinen reflektoinnin paikka, jolloin katse on hyvä suunnata meille geologeille niin tutun menneisyyden ohella myös tulevaan.

Rentouttavaa kesää!

HENRIKKA KIVILÄ
Geologin päätoimittaja